

GİRİT / MİNOS UYGARLIĞI

Girit Uygarlığı ya da **Minos Uygarlığı**, Tunç Çağı'nda bugün Yunanistan'a bağlı olan, Ege Denizi'ndeki Girit Adası'nda, M.Ö. yaklaşık 3500'lerde doğmuş bir uygarlıktır. Minos Uygarlığı, M.Ö. 2700 ile 1450 yılları arasında en parlak dönemlerini yaşamış ve yavaş yavaş eski gücünü yitirmesinin ardından Girit üzerinde Miken kültürü baskın olmuştur.

Girit Uygarlığı'nın tüm dünyada yaygın olarak kullanılan bir adı olan *Minos* terimi, ülkenin mitolojik kralı Minos'tan esinlenerek İngiliz arkeologlar tarafından türetilmiş ve daha sonra köklü bir biçimde yerleşmiştir. Ancak Giritlilerin bu dönemde kendilerini ne olarak adlandırdıkları bilinmemektedir. **(DIA)** Eski Mısır kaynaklarında *Keftiu*, Sami dillerindeki *Kaftar* ve Suriye'deki Mari kentinde bulunan yazıtlarda *Kaptara* olarak geçen bir yer adının Girit Adası'na ait olduğunu sanılmaktadır. Girit Uygarlığı'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan Odysseia destanında Homeros, Girit'in yerlilerini *Eteokritiki* (Yunanca: *Ετεοκρητική*, *Gerçek Giritliler*) olarak adlandırmıştır. Bunların, Girit Uygarlığı'nın yıkılması ile Miken Uygarlığı'nın oluşması arasındaki süreçte, önceden adada yaşayan Giritlilerin torunları olduğu sanılmaktadır.

(DIA) Girit sarayları adadaki arkeolojik kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılmış en önemli ve en bilinen yapı türleridir. Bu saraylar, arkeologlar tarafından gün yüzüne çıkarılan pek çok belgeye göre yönetim işlerinin halledildiği yapılarıdır. Bugüne dek adada ortaya çıkartılan her bir sarayın kendine özel bir özelliği vardır ve hiç biri birbirine benzememektedir. Ancak kendilerini diğer yapılardan ayıran ortak özelliklere de sahiptirler. **(DIA)** Her bir saray, iç ve dış merdivenler ile ulaşılabilecek çok katlı yapılarıdır. Sarayları oluşturan öğeler arasında kuyular, çok büyük sütunlar, depo ve kilerler ile geniş avlular yer alır.

(DIA) Girit Uygarlığı'nı araştıran arkeologlar bu dönemle ilgili zamanları açıklarken takvim tarihleri kullanmak yerine iki kronolojik yöntem kullanırlar. Bunlardan birincisi İngiliz arkeolog Sir Arthur Evans tarafından ortaya konan ve daha sonraki dönemlerde başka arkeologlarca geliştirilen, çömlek yapım biçimlerine göre olan tarihlendirme. Bu görüş Minos Uygarlığı'nı üç ana çağa ayırır; *Erken Minos (EM)*, *Orta Minos (OM)*, *Geç Minos (GM)*. Bu dönemler de kendi aralarında alt dönemlere ayrılır. Örneğin kendi içinde I, II, III gibi alt zaman dilimine ayrılan erken Minos Çağı; *EMI*, *EMII*, *EMIII* biçimlerinde

gösterilir. Bir diğer tarihendirme yöntemi ise Yunan arkeolog Nikolas Platon tarafından önerilmiştir. Bu yöntem ise Knossos, Mallia, Zakros ve Phaistos kentlerinde bulunan ve *saray* olarak adlandırılan yapıların mimari gelişimine göre yapılır. Bu görüşe göre Girit, Minos Uygarlığı *Saray Öncesi (prepalatial)*, *Eski Saray (protopalatial)* *Yeni Saray (neopalatia)* ve *Saraylar Sonrası (postpalatial)* olmak üzere dört ana döneme ayırır.